

„ARKA”, reż. Grzegorz Jonkajtys

Opracowanie Bartosz Zając

I. PODSTAWOWE TECHNIKI NAUCZANIA

STOPKLATKA	
<p>Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>W trakcie pierwszego oglądania filmu zrób stopklatkę na ujęciu, w którym bohater mierzy do siebie z pistoletu (03:18).</p> <p>Również podczas pierwszego seansu, zrób stopklatkę na ujęciu, w którym bohater wychodzi na pokład i ponownie sięga po broń (06:03).</p> <p>Zatrzymaj film na kadrze, na którym pielęgniarka odbiera starcowi broń (06:42).</p> <p>Zatrzymaj film na finałowym obrazie, na którym widzimy dom spokojnej starości zza ogrodzenia (07:14).</p>	<p>Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dlaczego mężczyzna sięga po broń? Czego może się obawiać? • Co tym razem kieruje bohaterem? • Zinterpretuj przywołaną scenę jako parabolę – opisującą nie los indywidualnego bohatera, ale uniwersalne doświadczenie z jakim mierzy się każdy człowiek. • Dlaczego bohater chciał odebrać sobie życie? Czego się lękał? • Czy taki sposób kadrowania – dom spokojnej starości widziany przez okratowaną bramę – zmienia znaczenie poprzedniej sceny – w której starcowi wymierzono policzek i odebrano broń/klamkę?
DŹWIĘK I OBRAZ	
<p>Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>Po seansie porozmawiaj z uczniami braku dialogów.</p> <p><u>PODPOWIEDŹ:</u> W filmie nie ma dialogów, które zwykle pozwalają dookreślić postać, pogłębić jej rys psychologiczny albo po prostu wiedzę o postaci i świecie przedstawionym. Tu jednak brak dialogów jest znaczący. Brak pogłębionej charakterystyki postaci i świata przedstawionego sprawia, że przedstawiona postać i historia stają się bardziej uniwersalne. Bohater jawi się everymanem – z którym łatwiej się identyfiko-</p>	<p>Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak brak dialogów wpływa na rozumienie postaci i jej działań?

<p>wać. Tak też możemy odczytywać jego los – jako historię uniwersalną, a nawet alegoryczną.</p> <p>Zwróć uwagę uczniów na muzykę i to, jak kieruje emocjami odbiorczymi.</p> <p>Muzyka budująca nastrój zagrożenia, suspense, wreszcie smutku znajduje odzwierciedlenie w warstwie wizualnej – część filmu (pod pokładem statku) utrzymana jest w chłodnej tonacji kolorystycznej (odcienie błękitu, zieleni, szarości), z wykorzystaniem głębokich cieni, z dominacją ciemnych partii obrazu. Zostaje to potem skonstrastowane ze scenami rozgrywającymi się na pokładzie statku / dachu budynku.</p> <p>Pokaż uczniom scenę wykorzystującą rozbudowaną scenografię (np. 05:56)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W jaki sposób wykorzystana muzyka kształtuje nastrój filmu? Jak określilibyście atmosferę filmu budowaną przez muzykę? Czy muzyka i nastrój są cały czas takie same czy się zmieniają? • Jakie środki stylistyczne odpowiadają nastrojowi tworzonemu przez muzykę w scenach rozgrywających się pod pokładem statku? • Jakie zalety dla realizatorów może mieć decyzja o sięgnięciu po animację zamiast klasyczny film aktorski?
---	---

CZOŁÓWKA I TYŁÓWKA

Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Pokaż uczniom kadr z cytatem z „Makbeta” otwierającym film (00:03).</p> <p>Pokaż uczniom kadr z czołówki, w którym pojawia się informacja o tajemniczym wirusie dziesiątkującym ludzką populację (00:27).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jak, w kontekście fabuły, można rozumieć ten cytat? • Co, w kontekście całej fabuły, można powiedzieć o naturze wirusa? Jakie źródło mają lęki ludzi, którzy zdecydowali się na exodus?

UJĘCIE

Wskazówki dla nauczyciela	Pytania do uczniów
<p>Pokaż ujęcie, w którym, po wyjściu na pokład statku, kamera odjeżdża w górę – od zbliżenia bohatera do planu totalnego, na którym widać wyspę i otaczające ją liczne statki (05:31–06:00).</p> <p>Pokaż ujęcie, w którym pistolet odłożony na</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jak można zinterpretować zmianę planów w tym ujęciu? Co zmienia się dla nas i bohatera w momencie, w którym kamera oddala się ukazując ogólny plan? • Opiszcie co następuje w tej scenie.

<p>tacę, zmienia się w klamkę do drzwi (06:20–06:30).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jeśli rekwizyty jakimi są klamka i pistolet potraktujemy symbolicznie, jak odczytalibyśmy ich znaczenie w kontekście całej fabuły? • Jak zinterpretować odebranie bohaterowi pistoletu/klamki?
TRANSFORMACJE RODZAJOWE	
<p style="text-align: center;">Wskazówki dla nauczyciela</p> <p>Po obejrzeniu całego filmu przeprowadź z uczniami następujące zadania.</p>	<p style="text-align: center;">Pytania do uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podziel uczniów na trzy grupy. Każda grupa wymyśla alternatywne scenariusze/rozwiązania fabuły: pierwsza wymyśla nowe rozwinięcie fabuły od momentu wyjścia bohatera na pokład; druga grupa od momentu, w którym widzimy niewielką wyspę i otaczające ją statki, trzecia grupa – od sceny wymierzenia bohaterowi policzka przez pielęgniarkę. Po prezentacji alternatywnych scenariuszy grupy interpretują wzajemnie swoje warianty historii.

II. KLUCZOWE PYTANIA

PRACA KAMERY

- Jaką funkcję odgrywają w filmie przejścia od zbliżenia do planu ogólnego (fragmenty: 05:30–05:59 i 06:40–06:55)?

KOLORYSTYKA

- W filmie dominuje niski klucz oświetleniowy (low-key) i ograniczona paleta barwna (ciemne odcienie błękitu, zieleni, szarości). W jaki sposób wpływa to na odbiór filmu, skojarzenia i towarzyszące im emocje?

POSTACI

- Jak można ocenić postępowanie głównego bohatera? Czy łatwo go scharakteryzować?
- Jak opisać relację między bohaterem, a pracownikami instytucji – domu spokojnej starości. Co mogą uosabiać pracownicy?

NARRACJA

- Z czyjej perspektywy opowiadana jest historia?
- Jaką funkcję dla opowiadanej historii ma cytata otwierający film?

MIEJSCE AKCJI

- Miejscem akcji okazuje się być dom spokojnej starości. W jakim innym miejscu mogłaby rozgrywać się ta historia?
- W filmie wyraźnie rozdzielono przestrzeń pod pokładem statku i na pokładzie/dachu budynku. Jakie można dostrzec różnice?

PODPOWIEDŹ: Warto zwrócić uwagę na plany filmowe, ścieżkę dźwiękową, kolorystykę, światło, ale także dramaturgię obecną w scenach pod pokładem i na powierzchni.

UJĘCIA

- Które ujęcia mają charakter metaforyczny? Jakie elementy obrazu (przedmioty, gesty, sposób ich przedstawienia, środki filmowe) o tym świadczą?

MUZYKA I DŹWIĘK

- Muzyka pełni funkcję narracyjną, wspomaga opowiadanie historii, kieruje uwagę na wybrane aspekty filmu, precyzuje znaczenia tam, gdzie obraz pozostaje zbyt wieloznaczny. A czasem przeczy temu, co widzimy w kadrze. Jakie funkcje muzyki można dostrzec w tym filmie?
- Jaką funkcję w filmie pełni cisza i partie pozbawione muzyki?

MOTYWY

- Jakie skojarzenia można rozwinąć wokół motywu wirusa?
- Jak można zinterpretować exodus, podróż, w którą udają się pasażerowie statku?
- W filmie można odnaleźć liczne motywy charakterystyczne dla różnych gatunków filmowych (m.in. science-fiction, horror, film katastroficzny, kino drogi). Jakie elementy świata przedstawionego, zabiegi narracyjne lub środki filmowe można przyporządkować do wybranych gatunków?
- Jakie motywy biblijne można dostrzec w filmie?

KOMPOZYCJA (*MISE EN SCÈNE*)

- Jaką rolę pełni w filmie podział na przestrzeń pod pokładem i na pokładzie statku?
- Jakie lokalizacje pojawiają się w filmie? Jakie mają znaczenia metaforyczne lub alegoryczne?
- Jak w filmie została ukazana przestrzeń pod pokładem?

MONTAŻ

- W których partiach filmu montaż (zestawianie ze sobą kolejnych ujęć lub zmiana planów w ramach jednego ujęcia) nie pełni jedynie funkcji fabularnej, ale pozwala stworzyć znaczenia metaforyczne?

III. POMYSŁY NA ĆWICZENIA

PISANIE I CZYTANIE

- Poproś uczniów, aby opisali w jaki sposób, sytuację zagrożenia tajemniczym wirusem przedstawioną w filmie, można odnieść do współczesności. Jakie inne uniwersalne lęki towarzyszą współczesnemu człowiekowi?
- Poproś uczniów o podanie przykładu współczesnego tekstu kultury (filmu, serialu, książki, sztuki teatralnej, obrazu, piosenki etc.), który podejmuje temat starości i śmierci. Jak są przedstawione?
- Podziel uczniów na trzy grupy i poproś, aby wcielając się w postać głównego bohatera obejrzonej animacji, napisali pięć krótkich wpisów z „Dziennika pokładowego” statku Arka, korespondujących z tym, co zostało przedstawione w filmie, a czego nie przekazano w formie werbalnej: Grupa pierwsza przygotowuje wpisy do dziennika mówiące o początku podróży. Grupa druga odnosi się do celu podróży. Grupa trzecia podejmuje temat lęków towarzyszących kapitanowi i podróżującym u kresu.
- Podziel klasę na trzy grupy i poproś, aby w ramach zespołów uczniowie napisali dialogi i następnie prezentowali je reszcie klasy. Pierwsza grupa z poszanowaniem oryginalnego scenariusza, druga nadając filmowi rys komiczny, trzecia rozwijając fabułę w kierunku horroru.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE

- Podziel klasę na dwie grupy – pensjonariuszy i pracowników domu spokojnej starości – i poproś ich o dyskusję i wymianę opinii na temat postępowania drugiej strony.

ĆWICZENIA PRAKTYCZNE

- Omów z uczniami cechy fantastyki / fabuły fantastyczno-naukowej. Następnie zachęć uczniów, aby w ramach 3–4 osobowych grup, zrealizowali cykl 10 zdjęć i napisali do nich narrację (komentarz ponadkadrowy – voice over lub komentarz z offu), utrzymując całość w konwencji fabuły fantastyczno-naukowej. Prace grup powinny być wyświetlone z rzutnika lub na ekranie telewizora z narracją czytaną na żywo.

KSZTAŁCENIE WIELOKIERUNKOWE

- WOS. Debata oksfordzka – podziel uczniów na cztery grupy i zainicjuj dyskusję nad prawem instytucji (szkoły, szpitala, zakładu psychiatrycznego, zakładu karnego) do ingerowania w osobiste prawa jednostki.
- Język polski. Poproś uczniów o napisanie wypracowania na temat filmu „Arka” w kontekście przypowieści jako formy gatunkowej. Jakie zalety wiążą się z właściwymi tej formie sposobami podejmowania tematów?

Wykorzystano format analiz filmoznawczych przygotowany na podstawie opracowań British Film Institute.

Organizator:

Współfinansowanie:

